

Vojenství u nás a v cizině.

Kapitán děl. Karel Gruncel:

Rakousko-uherský plynový útok na planině u Doberda. Situace.

Od 3. bitvy na Soči v říjnu 1915 probíhala rakousko-uherská fronta v úseku u Doberda od Soče u Bošini přes obě kupy San Michele a dále před San Martino. odtud se stáčela na západ ke kotě 197 a dále k jihu (viz obr. 1). Postavení, které

Situace VII. rak.-uh. sboru 28. VI. 1916 odpoledne.

Měř. 1 : 75.000.

Obr. 1.

bylo za prudkých bojů ve 4. a 5. bitvě na Soči uhájeno, bylo tvořeno jediným souvislým zákopem, který byl poměrně dosti úzký a mělký. Malá hloubka (skalnatý terén) byla nahrazena zvýšenými násypy z kamenů a pytlů s pískem. Asi 200—800 m za tímto zákopem probíhal druhý, obsazený posilami, které měly vybudováno několik

velmi primitivních úkrytů. Na celém úseku u Doberda bylo sice vybudováno několik větších a bezpečných kaveren, ale nestačily pojmout veškeru posádku zákopů.

Celé postavení u Doberda bylo rozděleno na podúseky jednotlivých rot k usnadnění spolupráce pěchoty s dělostřelectvem a k snadnějšímu střídání. Podúseky byly očíslovány. Úsek od Soči až sev. od San Martina (rotní podúseky 1—14) hájila 20. honv. pěší divise, která navazovala na jihu na podúsek 24, patřící již 17. divisi. Obě maďarské divise patřily k VII. sboru. Proti úsekům obou divisí byl italský 11. sbor o 2 divisích (5 brigád). Nepřetržitou a neúnavnou prací italských zákopníků byly vybudovány sapy, které se v některých místech velmi přibližovaly k rakouským zákopům (hlavně na Monte San Michele a u San Martina). Počátkem května 1916 měli tam Italové vybudováno východiště, které se místy přibližovalo k rakouskému přednímu zákopu až na 20 m. Podzemními a dobře odolnými zákopy mohli stále přisunovat své úderné skupinky, které měly do rakouského zákopu jen skok. Rakouské dělostřelectvo z obavy o vlastní jednotky ani na italské sapy nestřílelo. Jeho úkolem bylo hlavně rušit přísun italských záloh.

Velmi důležitá byla obrana Monte San Michele, poněvadž odtud byla ovládána téměř celá planina u Doberda. Toto postavení mělo též veliký význam pro celé předmostí u Gorice. Rakouské velení znalo dobře slabinu své zálohy. Stálé obranné akce proti blížícím se Italům neměly valného úspěchu. Byl též připraven výpad ve větších rozměrech, ale z nedostatku sil bylo od něho upuštěno. Tísňivá situace na Monte San Michele a snaha ulehčit vyčerpaným již jednotkám byly příčinou toho, že se sborové velitelství začalo zabývat myšlenkou plynového útoku. Slibovalo si od něho rozhodný úspěch, poněvadž se počítalo s velkým překvapením. Velitelství sboru doufalo, že plynovým útokem budou Italové vytlačeni ze severozápadních svahů Monte San Michele a s koty 197 záp. od San Martina, čímž se rakousko-uherské postavení mohlo posunout dále na severozápad až k železniční trati (kde bylo již za 3. bitvy na Soči v říjnu 1915).

Pevné rozhodnutí velitelství VII. sboru o provedení plynového útoku padlo v květnu. Nutné průzkumy byly provedeny za pomoci orgánů spec. sapérského praporu počátkem června. Vrchní velení s plánem velitelství VII. sboru plně souhlasilo, poněvadž by již rádo vidělo řádnou ofensivní akci na planině u Doberda. Vzhledem k bojům v Tyrolích bylo totiž třeba stáhnout některé jednotky s fronty od Soče.

Koncem května mělo již velitelství VII. sboru vypracován plán plynového útoku v hrubých rysech; v úseku od Soče u Bošini až jižně od San Martina měla útočit skupina označená „A“, tvořená 20. honv. a 17. pěší divisi. Skupina měla využít účinků plynového útoku a proniknout až na čáru Soča — St. Valentino-Sdraussina (vých. od Gradišky) — sz. od koty 197. V detailech byly pro tento útok určeny:

a) od 20. honv. divise honv. pluk 1 (3 prapory) a dále I. a III./17. pěší prapor. Celku měl velet velitel 81. honv. pěší brigády. Hlavní úsilí Monte San Michele — Sdraussina,

b) od 17. pěší divise pěší pluk 61 (3 prapory) a dále III. a IV./39. prapor. Celku měl velet velitel p. pl. 39, jenž zastupoval nemocného velitele 33. pěší brigády. Hlavní úsilí jižně od San Martina a koty 197.

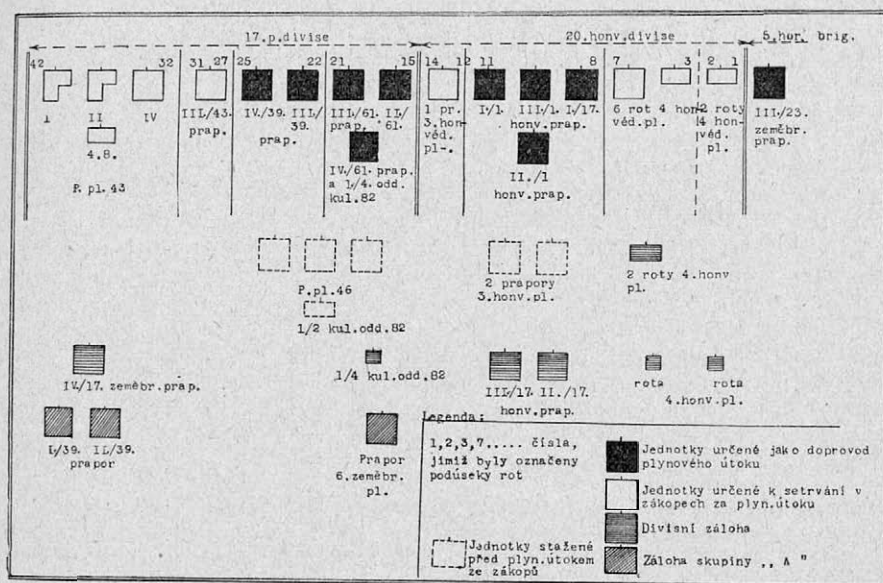
Pozdější učlenění útočné skupiny „A“ je schematicky vyznačeno v obr. 2.

Aby se nezbudila příliš pozornost Italů, mělo být upuštěno od dělostřelecké přípravy. Jen mosty přes Soču u Sagrada a Sdraussina byly po skončení všech příprav pro plynový útok pobořeny dělovou paibou. Za útoku mělo dělostřelectvo umlčovat italské baterie a rušit event. přísuny italských záloh.

Technické provedení plynového útoku bylo svěřeno speciálnímu sapérskému praporu podle pokynů velitelství VII. sboru a za součinnosti velitele útočné skupiny „A“. Pro zakopání baterii plynových lahví byly vybrány tyto prostory:

- a) na Monte San Michele,
- b) záp. a již. od San Martina,

Schematické znázornění učlenění útočné skupiny „A“ pro plynový útok.

Obr. 2.

c) jižní část úseku 5. horské brigády (severní soused 20. honv. divise). Přípravné práce k bezpečnému umístění plynových lahví provedli zákopníci pěchoty podle pokynů velitele speciálního sapérského praporu. Přípravné práce byly řízeny důstojníky tohoto praporu.

Aby Italové byli odvráceni ode všech příprav na plynový útok, měla provést 106. domobr. divise (jižní soused 17. pěší divise) 2 dny před plynovým útokem výpad na hřbety vých. od Monfalcone. Nadřazené velitelství 5. armády nebylo však příliš této demonstraci nakloněno a poukazovalo na to, že podle dosavadních zkušeností s Italy nebude mít tato demonstrace vůbec žádný význam a že se spíše Italové upozorní, že se něco chystá.

Technické přípravy na plynový útok.

Průzkumem byly získány tyto poznatky: Na frontě 5. horské brigády hodí se pro plynový útok úsek mezi G. Nevis a Campagna. V úseku Monte San Michele (20. honv. divise) jsou vhodné pro zakopání ocelových lahví s plynem podúseky 6—10 a severní část podúseku 11. Jeho jižní část byla již velmi rozstrílena stejně jako podúseky 12 a 13. Vhodné pro zakopání lahví bylo levé křídlo podúseku 14. Podúseky 1, 2, 4 a 5 se nehodily, poněvadž měly příliš nízkou polohu a byly již částečně

na svahu odvráceném od Italů. Zato mělo býti využito výhodné plochy podúseku 3 ke spojení s podúsekem 5. horské brigády. Bylo rozhodnuto, že se v podúseku 3 zakope 40 ocelových lahví s plynem.

U 17. pěší divise v podúseku 15 a na pravém křídle podúseku 16 byly zákopy velmi úzké a mělké a na některých místech byly vzdáleny jen 10 kroků od předních italských zákopů. Italové reagovali tu okamžitě na každý hluk ručními granáty a minomety. Bylo tedy rozhodnuto, že do těchto podúseků budou láhve s plynem doneseny v posledním okamžiku před vypuštěním plynu. Levé křídlo podúseku 16, podúsek 17, 19—24 byly sice pro zakopání plynových lahví vhodné, jen doprava lahví do podúseků 20, 21, 23 a 24 zdála se obtížnou vzhledem k nepatrné vzdálenosti nepříteli. Podúseky 21 a 22 měly kromě toho dosti nevýhodnou (příliš nízkou) polohu. Podúsek 18 nevyhovoval vůbec.

Bylo však určeno, že v podúsecích méně vhodných pro plynový útok bude použito místo lahví s plynem plynových ručních granátů. Tam, kde to stav krytů a půda dovozovaly, byly na láhve s plynem vybudovány zvláštní výklenky. Jen na Monte San Michele a u San Martina, kde byla půda skalnatá, byly láhve s plynem dány do zvláštních dřevěných truhlíků, obklopených a přikrytých pytlíky a pískem.

Veškeré technické přípravy byly provedeny ihned po podrobném průzkumu terénu. Celý úsek fronty, na němž měl být proveden plynový útok, byl rozdělen na 5 částí, z nichž 2 byly v úseku 5. horské brigády. Technické přípravy provedly 3 rotý speciálního sapérského praporu. Každá z těchto rot měla 4 čety a těm byla svěřena obsluha určitého počtu baterií plynových lahví. Když byly všechny přípravné práce skončeny, byly sapérské rotý staženy nazad. V zákopech zůstaly od těchto rot jen hlídky a bylo jim uloženo upravit místa porušená činností italského dělostřelectva a minometů. Asi 6000 ocelových lahví s plynem bylo dopraveno po železnici za frontu a tam byly láhve prozatím složeny.

Povětrnostní služba.

Ihned po podrobném průzkumu terénu byla organizována povětrnostní služba. V úseku, kde měl být útok proveden, bylo zřízeno 11 povětrnostních stanic. Za frontou jich bylo též několik. V ústřední těchto stanic se shromažďovaly povětrnostní zprávy, hlášené z celé střední Evropy, od Jaderského moře a z Balkánu.

Přípravy mužstva.

Veškeré mužstvo bylo na plynový útok velmi pečlivě připravováno. Plynové masky byly přezkušovány. Cvičilo se velmi intensivně rychlé a správné nasazování masky, konala se častá dechová cvičení, cvičilo se s puškami při nasazených maskách, konala se častá cvičení s respirátory. Za frontou (v Ranzianu) zřídil sapérský prapor plynovou komoru a v ní cvičilo veškeré mužstvo, které mělo přímou účast při plynovém útoku. 20. června byl proveden za frontou v prostoru sev. od Temnica nácvik celého plynového útoku. Nácviku se zúčastnilo veškeré mužstvo sapérského praporu, z úseku pak, kde měl být útok proveden, všichni důstojníci počínaje veliteli rot a všichni lékaři. Cvičil se průchod plynovým oblakem, při čemž bylo použito skutečně chloru. Každý muž v ohroženém pásmu dostal vyzkoušenou masku a dva záložní filtry.

Rozkaz pro plynový útok.

Na základě pokynů vypracovaných velitelstvem VII. sboru vydalo velitelství skupiny „A“ dne 5. června 1916 rozkaz pro útok, jenž ve výňatcích obsahoval toto:

a) Tři dny před vypuštěním plynu z lahví musí být za frontou připraveny všechny jednotky, které budou plynový útok doprovázet.

b) Bude-li ústředna povětrnostních stanic hlásit příznivé podmínky pro vypouštění plynu, přesunou se co nejrychleji jednotky určené jako doprovod plynového útoku na rozkaz velitelství 17. divise do prostorů: jednotky 20. honv. divise do prostoru sev. od vidlice silnic u Devetaki, jednotky 17. divise do prostoru jižně od této vidlice.

c) Jakmile budou přesuny skončeny, nařídí velitel 17. divise „Poplach“. Na rozkaz „poplach“:

1. Osádka podúseků 3—5 se stáhne do druhé linie zákopů. V první linii nechá jen nutné pozorovatele. Osádka opevněných opěrných stanovišť před podúsekem 15 a 16 se stáhne nazad do starých zákopů.

2. Obě skupiny určené jako doprovod plynového útoku zaujmou co nejrychleji svá východiště, a to: skupina 20. honv. divise severně, skupina 17. divise jižně od kostela San Martino.

d) Vypouštění plynu se provede na znamení dané zelenou raketou s chvostem s koty 464 vých. od Fajti hřib (asi 8 km záp. od St. Martino). Po pěti minutách bude toto znamení opakováno a po dalších třech minutách se otevrou výpustné ventily ocelových lahví. Po druhém vystřelení rakety musí si každý nasadit plynovou masku.

e) Před vyražením jednotek, které budou doprovázet plynový útok, vyšle si každá rota vpřed hlídku v síle 1 důstojníka a 8 mužů. Každé rotě přidělí sapérský prapor 1 muže, vycvičeného v plynové službě, který půjde s touto hlídkou. Rotní hlídky uvědomí své velitele rot, do jaké míry je terén před nimi již prost plynu.

f) Hranice pásma mezi oběma útočnými skupinami: rozhraní podúseků 14 a 15 — jižní okraj tkalcovny ve Sdraussina.

Čára, které mělo být dosaženo těmito jednotkami, byla vyznačena v náčrtech, které byly připojeny k rozkazům.

Dělostřelectvu byly stanoveny rozkazem tyto úkoly:

a) Před akcí: zničit mosty přes Soču a umlčet zjištěné italské baterie. Před samým vypouštěním plynu z lahví omezí dělostřelectvo svou činnost na nejnutnější míru, jednak aby nebylo provokováno italské dělostřelectvo k palbě, která by mohla zatížit práce u plynových lahví, jednak aby se ušetřilo střeliva k pozdější akci.

b) Při vyražení pěchoty, která bude doprovázet plynový útok, dělostřelectvo nestřílí, aby se nevzbudila pozornost italského dělostřelectva, jehož hustá palba by mohla nepříznivě působit na plynový oblak. Dělostřelectvo zahájí palbu na zjištěné italské odpory teprve na žádost velitelů pěchotních skupin.

c) Po zdařeném plynovém útoku měly se lehké baterie ihned přemístit vpřed, aby mohly co nejlépe podporovat pěchotu.

Pro akci v podúseku 5. horské brigády bylo rozkazem stanoveno (ve výtahu):

Vedlejší akce proti Monte Fortin (viz náčrt 1) se vyhne výšině s hustým porostem; při příznivém větru lze počítat, že plynový oblak bude zaháněn až za čáru Alla Colombara—Farra. Za plynovým oblakem budou postupovat vybrané hlídky od pěchoty, sapérů i od dělostřelectva, které přebrodí Soču, překročí rychle italské zákopy a budou se snažit, aby se co nejrychleji dostaly do postavení italských baterií. Stanoviště těchto baterií budou jim předem přesně oznámena. Nalezená děla, světlomety a p. zničí hlídky ekrasitovými náložemi. Ničení provedou sapérské hlídky, které při tom budou zajištěny hlídkami pěchotními.

Události před plynovým útokem.

Dnem 10. června byly veškeré technické přípravy na plynový útok skončeny. Scházelo jen dopravení lahví s plynem do připravených míst. Podle zpráv došlých od povětrnostních stanic daly se očekávat příznivé povětrnostní podmínky pro plynový útok v době od 27. do 30. června.

18. června začala se doprava lahví s plynem do určených míst, a to: pro úsek 5. horské brigády (prostor „A“), a k Monte San Michele (prostor „B“). Láhve byly dopraveny po železnici až k Volcia Draga a Prvacině pro prostory „A“, „B“; pro prostor „C“ byly dopraveny rovněž po železnici až k Dutoule. (Prostor „C“ byl záp. od San Martina.) Dále byly láhve dopravovány auty a složeny v těchto místech: pro prostor „A“ u železničního viaduktu, pro prostor „B“ u kostela v. od Cotiči a pro prostor „C“ u koty 110 (poloviční cesta mezi Devetaki a San Martino). Do zákopů na určená místa doprovázelo pak láhve mužstvo. Jedna láhev s plynem vážila 50 kg. Byla naložena na zvláštní dřevěná nosítka, která si zavěsil nosič na záda. Celkem dopravili nosiči do zákopů: 6000 ocelových lahví s plynem, 6500 olověných rour k lahvím, 1710 příkrývek nasycených neutralizačními roztoky a 11.200 pytlů s pískem. Bylo to celkem 52 vagonů materiálu. 25. června v 17 hodin byl celý transport lahví ukončen. Láhve byly neprodleně zakopány.

28. června zahájilo italské dělostřelectvo prudkou palbu na celou planinu u Doberda. V 18.30 hod. byla palba nejprudší. Brzy potom vyrazila k útoku italská pěchota a na některých místech vnikla do zákopů 20. a 17. divise. Ale rakousko-uherským jednotkám se podařilo italskou pěchotu ze zákopů vypudit. Mnoho práce měli v těchto dnech rakouští sapéři s úpravou poškozených výklenků, kde byly zakopány láhve s plynem. Láhve byly však tak dobře ukryty, že italské granáty ani jedinou nepoškodily. Větší potíž byla s opravou telefonického vedení, které bylo na četných místech dělovou palbou porušeno.

Na den 29. června předpovídaly povětrnostní stanice velmi příznivé poměry pro plynový útok. Zvýšená bojovná činnost Italů a celková situace na jižní frontě dávala tušit, že se Italové chystají k ofenzivě většího rázu. Stále vzrůstalo nebezpečí, že Italové zjistí přípravy na plynový útok a že jej zmaří v zárodku. Rakouské velení se též obávalo, aby italské granáty nezasáhly někde baterie plynových lahví, což by bylo nebezpečné pro vlastní jednotky.

Pod tlakem těchto událostí rozhodlo se velitelství skupiny „A“, že plynový útok bude proveden 29. června ráno. Velitelství VII. sboru s tímto rozhodnutím souhlasilo.

28. června v 21.50 hod. nařídil velitel skupiny „A“ pohotovost. Jednotky pěchoty, které měly plynový útok doprovázet, se začaly ihned přemísťovat do svých východišť. (Sestava jednotek pro útok viz náčrt 2.) Ve 23 hod. hlásil velitel sapérského praporu, že 29. června lze očekávat téměř s jistotou velmi příznivý směr větru pro plynový útok. Na toto hlášení nařídil velitel skupiny „A“ poplach.

Pěchotní jednotky dosáhly svých určených východišť většinou opožděně, poněvadž byly nuceny postupovat za tmavé noci spojovacími zákopy při neustálé činnosti dělostřelectva. Zákopy byly na mnohých místech pobořeny. Určených východišť bylo dosaženo teprve 29. června ve 4.30 hod. Velmi těžce bylo pocítováno přerušené telefonické vedení. Telefonické spojení bylo nutno nahradit jinými pojiťky — ovšem zdlouhavými. Většinou to byly štafety běžců.

Ve 4.15 hod. hlásil velitel sapérského praporu, že v úseku 5. horské brigády je úplné bezvětrí, takže s vypouštěním plynu není možno počítat. Ostatní úseky, kde měl být plyn vypouštěn, neměly ještě spojení s ústřednou povětrnostních stanic. Ve 4.50 hod. hlásil velitel sapérského praporu, že v úsecích Monte San Michele a San Martino je možno začít vypouštět plyn. Avšak tím, že v úseku 5. horské brigády bylo stále bezvětrí, bylo vyřazeno okamžitě z činnosti 3000 lahví s plynem. Italskému postavení na Monte Fortin a dělostřelectvu, které nebezpečně ohrožovalo bok rakousko-uherských útočných jednotek, nehrozilo tudíž nebezpečí plynového útoku. Tímto selháním u 5. horské brigády, čehož se nikdo ani nenadál po všech podrob-

ných povětrnostních zprávách, zúžila se značně fronta, na níž měl být plynový útok proveden. Bylo zřejmo, že téhož dne bude asi stěží dosaženo vytčených postupných cílů. Nyní bylo třeba rychle jednat, aby celý plán neztroskotal.

Provedení útoku.

V 4.50 hod. bylo nařizováno vypálení smlouvené (zelené) rakety. Bylo to znamení k otevření ventilů plynových lahví. Velitelé pěchotních skupin byli zároveň upozorněni, že jejich postupné cíle budou zredukovány.

Již ve 3 hod. se obrátil vítr na celé planině u Doberda v příznivém směru jz. a jz. Rychlost větru byla zprvu 2 a později 1 m/vteř. Na vydávání rozkazů mělo však velmi neblahý vliv porušené telefonické spojení. Rozkazy docházely velmi opožděně. A zatím se již rozbřesklo. První znamení dané zelenou raketou nebylo vidět, poněvadž výšina Fajti hřib byla zahalena v mlze. Rozkaz k vypouštění plynu zprostředkovali tudíž většinou běžci. Tím se stalo, že vypouštění nebylo provedeno všude najednou. Bylo provedeno v době od 1.15 hod. do 5. 45 hod.

Při vypouštění plynu byly mimo to ještě četné závady: asi u 70 lahví byly ucpány vypouštěcí ventily, které se nedaly otevřít. U jedné baterie plynových lahví vyústovaly olovené roury příliš kolmo, takže vypouštěný oblak plynu přešel nad předními italskými zákopy, aniž osádce uškodil. Mnohé olovené roury, ačkoliv byly zatíženy pytlíky s pískem, se tlakem vycházejícího plynu narovnalily nebo různě pokřivily, takže plyn unikal i do vlastních zákopů.

Vzhledem k blízkosti předních italských zákopů a vzhledem k tomu, že se vypouštění plynu neprovádělo na celé frontě najednou, utvořil se souvislý plynový oblak teprve za předními italskými zákopy. Nej hustší oblak byl unášen pomalu větrem směrem ke kotě 197 a k Sdraussině, méně souvislý oblak byl hnán na svahy Monte San Michele. Za 45 minut dosáhl hustý oblak silnice Sdrassina—Peteano, přenesl se nad Sočou a ztrácel se z dohledu. Ještě v 6.30 hod. bylo vidět žlutozelený oblak nad Sdraussinou, tkalcovnou a Gradiškou.

U Doberda použila rakousko-uherská armáda po prvé plynu ve větším rozsahu. Bylo také vidět, že ani speciální sapérský prapor, ani pěchota a její velitelé neměli dosud správné představy o plynovém útoku. Předběžné theoretické školení neodpovídalo skutečnosti, a proto bylo též dosti zklamání. Účinek použitého plynu (chlor smíšený s fosgenem) nebyl také tak rychlý, jak se očekávalo. Mnoho italských vojáků ještě dlouho setrvalo v zákopech a bojovalo, než se u nich objevil účinek plynu. U mnohých zajatců se příznaky otravy projevily teprve při jejich dopravě za frontu. Mnoho italských kulometných hnízd, k nimž plyn nepronikl, ozvalo se teprve tehdy, když vyrazila pěchota, která měla plynový útok doprovázet. Jen na levém křídle se podařilo rakousko-uherské pěchotě rychle vniknout za plynovou clonou do předních italských zákopů. Z nich se dostala dokonce i na 3. a 4. linii zákopů. V 7 hod. obsadila rak.-uh. pěchota i kotu 197. Ale po prudkém soustředění italského dělostřelctva a po protiútku italské pěchoty byla kóta 197 opět ztracena. Protitlak Italů se projevoval stále více a brzy po poledni musily se rakousko-uherské jednotky stáhnout tam, odkud při plynovém útoku vyrazily.

Výsledek plynového útoku.

Plynový útok Italy zřejmě velmi překvapil. Bylo zřetelně vidět, jak mnozí Italové zahazovali zbraně a utíkali před blížícím se žlutozeleným oblakem. Ještě 28./6. večer zajatí Italové vypovídali, že o chystaném plynovém útoku nikdo neměl u nich ani potuchy. Mnoho Italů, hlavně v zadních zákopech, nemělo ani plynových masek. Potvrzují to také italské oficiální zprávy.

Italové ztratili při tomto útoku asi 5000 mužů, z nichž většina byla otrávena plynem. Asi 1000 Italů bylo zajato, z nichž většina zemřela v zajetí na otravu plynem. Největší ztráty měl italský 10. pěší pluk, který byl jv. od koty 197. Od tohoto pluku bylo plynem otráveno 1300 mužů.

Na rakousko-uherské straně byly tyto ztráty: Na otravu plynem zemřeli 3 důstojníci a 33 mužů, těžce nemocní byli 4 důstojníci a 182 mužů, střelnými zbraněmi bylo usmrceno 7 důstojníků a 173 mužů, zraněno 7 důstojníků a 742 mužů, po hřešovaných bylo 5 důstojníků a 410 mužů.

Poznali jsme, že na plynový útok působilo mnoho věcí rušivě. Určených postupných cílů dosaženo nebylo. Ale přece jenom měl tento útok též své kladné stránky. Zarazil v zárodku velikou italskou ofensivu, která měla začít 28. června a příští dny pokračovat. Plynový útok zmenšil také velmi nepříjemný a skoro již nesnesitelný tlak Italů na rakousko-uherské postavení na Monte San Michele a u San Martino. Až do počátku 6. bitvy na Soči (počátek srpna 1916) byl na tomto úseku fronty pak celkem klid.

(Podle „Militärwiss. u. techn. Mitteilungen, roč. LVII.)

Literární přehled.

Général Debeney: *La Guerre et les Hommes*. (Réflexions d'après-guerre.) Válka a lidé. (Poválečné úvahy.) Vydalo knihkupectví Plon, Paříž, 1937, stran 382.

Možno směle říci, že dílo je kompendiem moderní vojenské moudrosti. Generál Debeney v něm uložil veškerý své zkušenosti, výsledky práce svého hloubavého ducha, jakož i úctu a lásku, kterou objímá své spolubojovníky, své velitele i podřízené.

Kniha zasluhuje, aby byla čtena. Tento kratoučkový výťah má být jen zcela nedostatečným upozorněním na hloubku a šíři myšlenek a hodnot, obsažených v tomto jedinečném díle.

V první kapitole podává Debeney své paměti, ačkoli podotýká, že to nejsou „memoáry“ v pravém slova smyslu, ježto jako podklad pro ně nemá každodenních zápisků, které si nečinil, jsa plně zabrán starostmi o jiné a o vlast — nezbyvalo mu času obracet se do sebe. V oddíle „Tyranie materiálu“ probírá do posledních podrobností otázku technického pokroku, obzvláště pak motorisace armády. Dále si všimá i lidského materiálu, rozbírá otázky výcviku, velení a velitelských sborů, doplňování armády, spojení mezi zbraněmi a mravních sil. Široce jsou založeny partie o moderní taktice a strategii, organizaci armády, krytu hranic, moderní válečné doktríně, otázce spojeneckých koalicí a konečně o branné výchově národa.

Generál Debeney při své odborné hloubce má citění básníka. Proto se jeho kniha čte jako zajímavý essay. Osobnost Debeneyovu nejlépe ilustrují jeho rozkazy jakožto velitele I. armády z konce světové války, kde několika větami můžeme říci vyzpíval, nezměrnou radost ze zachránění vlasti a hluboký cit k svým spolubojovníkům padlým i živým.

Žčk.

Paul Reynaud, poslanec za město Paříž: *Le problème militaire français*. (Vojenský problém francouzský.) Vydal Ernest Flammarion, Paříž, 1937, 106 stran.

Autor poukazuje na nynější politickou situaci, kdy Německo zbrojí, Ženeva je oslabena, Belgie dělá separátní politiku, Malá dohoda je zneklidněna a pochybuje o vydatnosti francouzské pomoci, která sama nedovedla hájit svá práva na Rýně, Itálie provádí expansivní politiku, Anglie je zdoluhavá v rozhodnutí, Amerika se dosud nerozhodla k intervenci v Evropě, a táže se, zda je Francie vyzbrojena podle požadavků doby. Ličí zbrojení evropských států a dokazuje, že Francie s nimi nedrží krok. Důkazem je, že Francie v Evropě disponuje jen 420.000, kdežto Německo 800.000 vojáků.

Doporučuje technické zdokonalení armády: 3.000 mužů v 1.000 tanků obsluhuje též počet kulometů a děl jako 50.000 pěšáků. Navrhuje zřízení speciálního elitního obrněného sboru, který by